

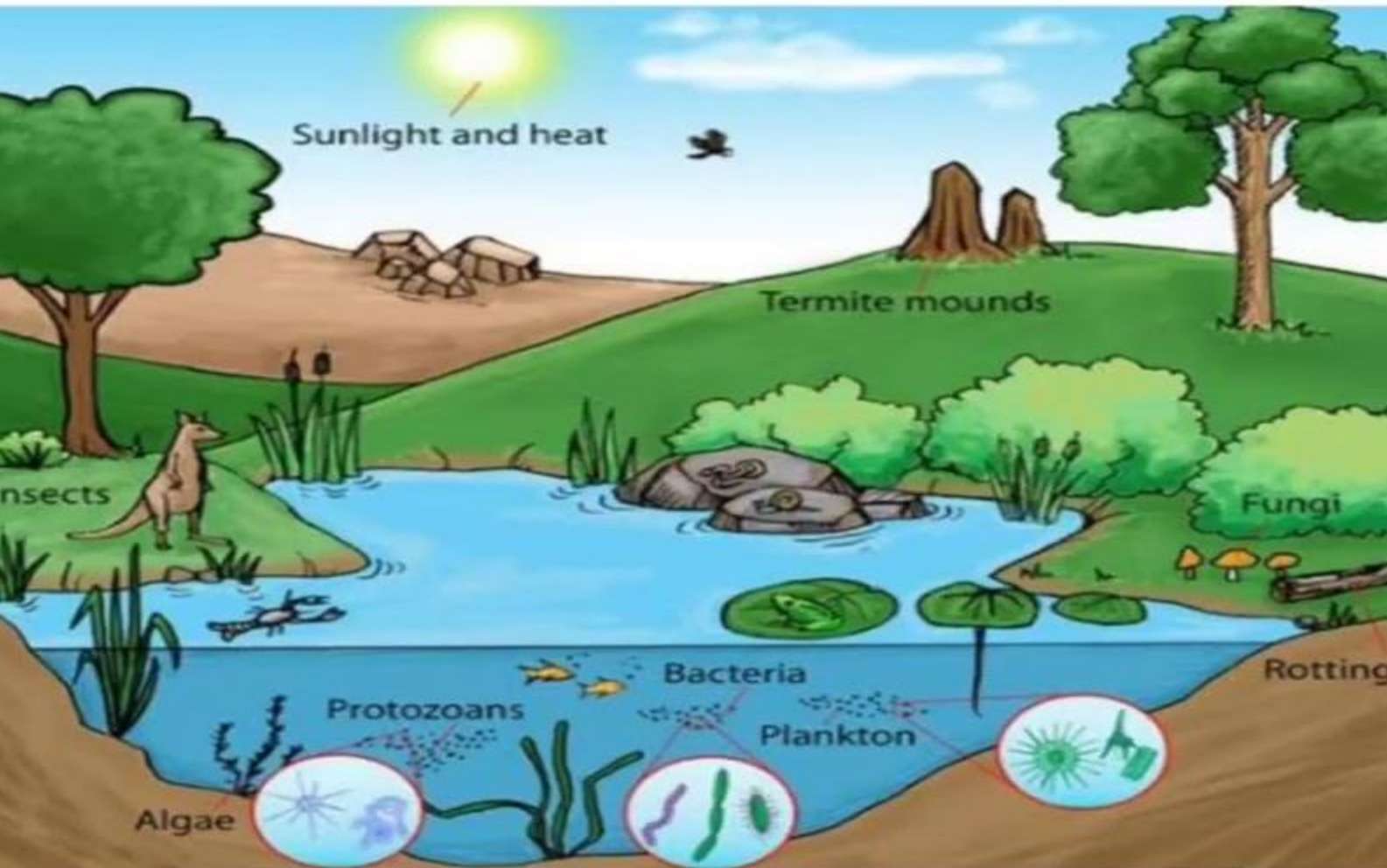
Økosystemið

(Vistfrøði)

Økosystem

- Eitt økosystem er:
- **Eitt avgreinasað umhvørvi har alt livandi livur í samspæl við hvørtannað og umhvørvið sjálvt.**
- Ein hylur
- Undir einum steini
- Ein skógur
- Annað?

Biotiskir faktorar (livnar umstøður)

Biotiske faktorer

Levende

Planter

Bakterier

Svampe

Encellede dyr

Dyr

Abiotiskir faktorar (ólivnar umstøður)

Vindur

Hiti

PH virði

Abiotiske faktorer

Ikke levende

Vand

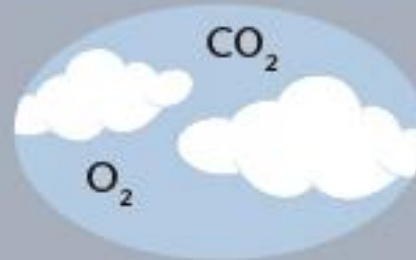
Jordbund

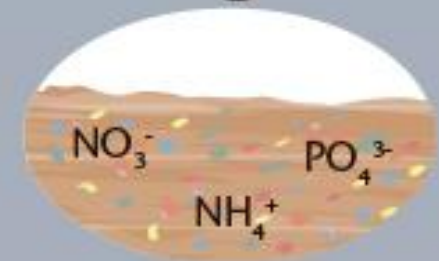
Lys

Ilt og
carbondioxid

Næringssalte

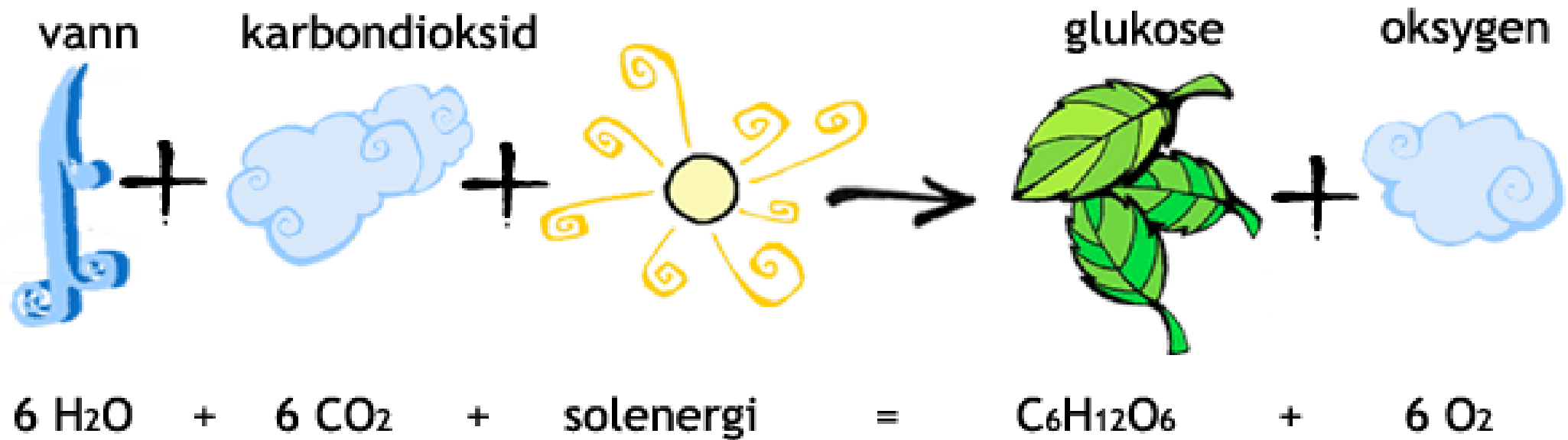

Øll orka kemur frá sólini

- Alt livandi avhongur av plantum
- Allar plantur avhanga av sólarljósinum
- Grønkornini í plantucellunum fáa orku frá sólarljósinum

- Í grønkornunum verur orkan frá sólarljósinum brúkt til at gera gluoksu, ið plantan brúkar og oksygen ið plantan sendir út aftur.

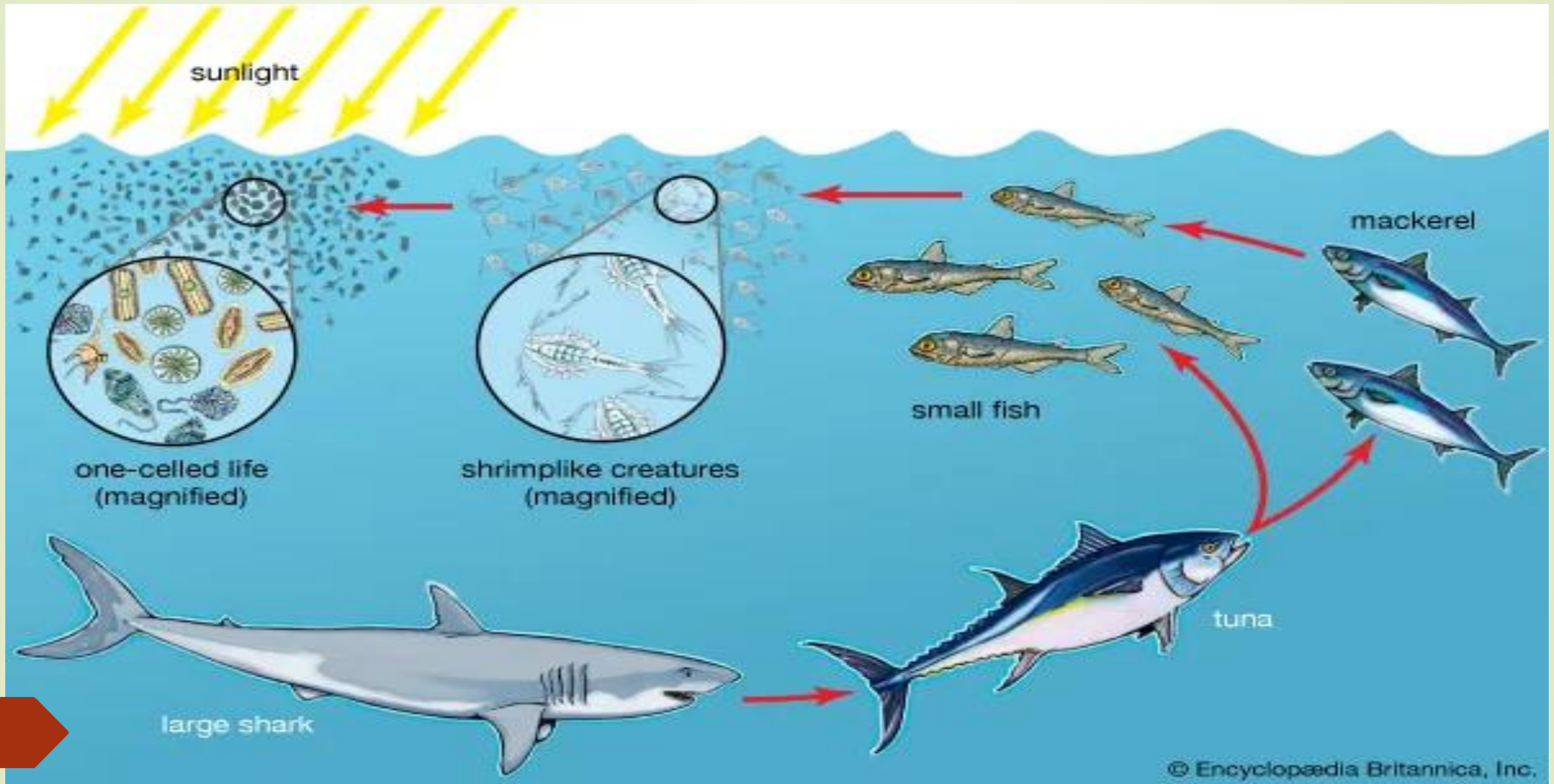
➡ Glukosan er nering
til plantuna og
hjálpir plantuni við
t.d :

- ➡ Vækstri
- ➡ At danna blomstur
- ➡ At útvikla frugt
- ➡ At anda

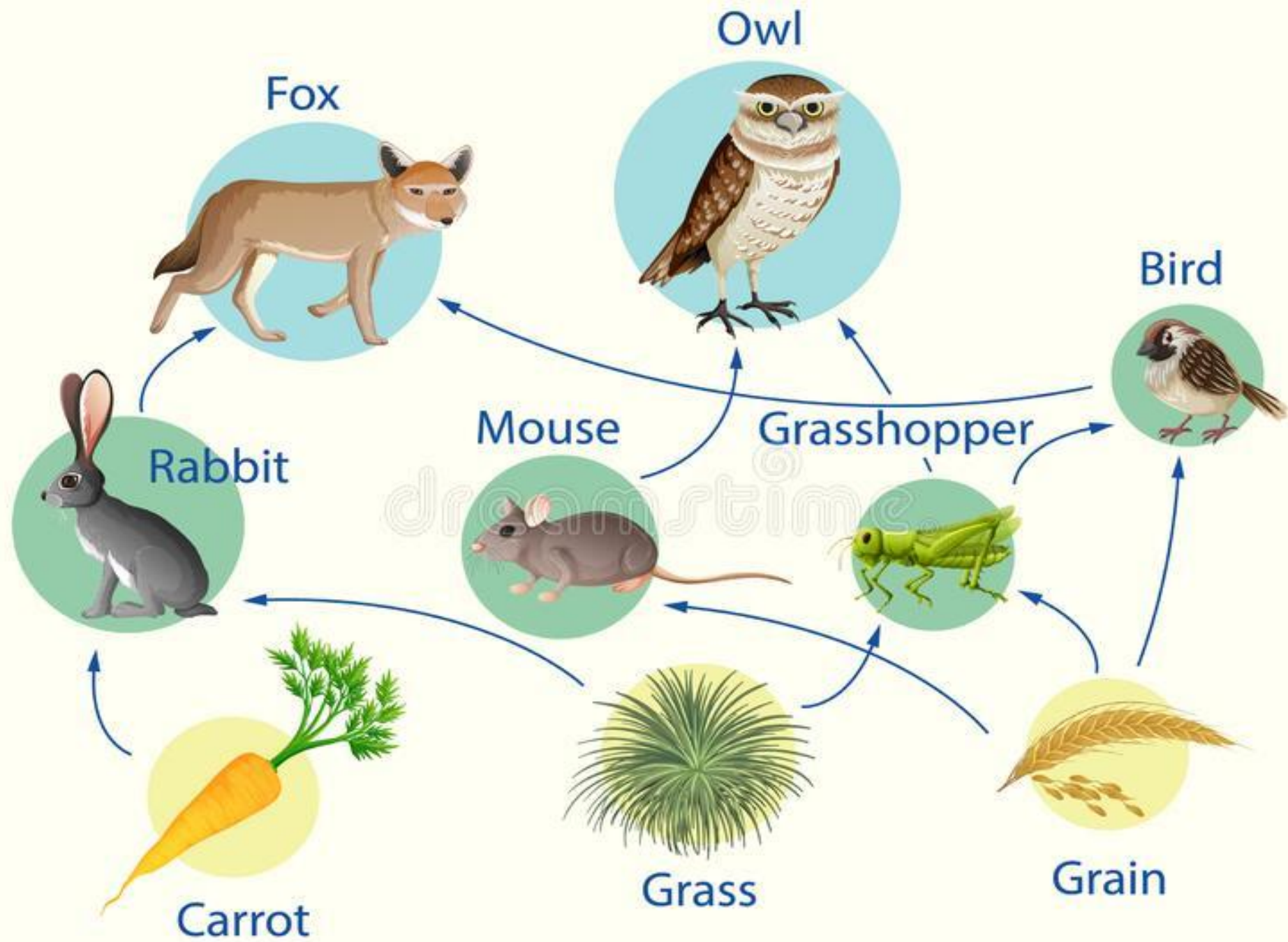

Føðiketur - hvør av øðrum liva má

Fødekæde

Mennesker

Kvæg, kød

Korn, brød

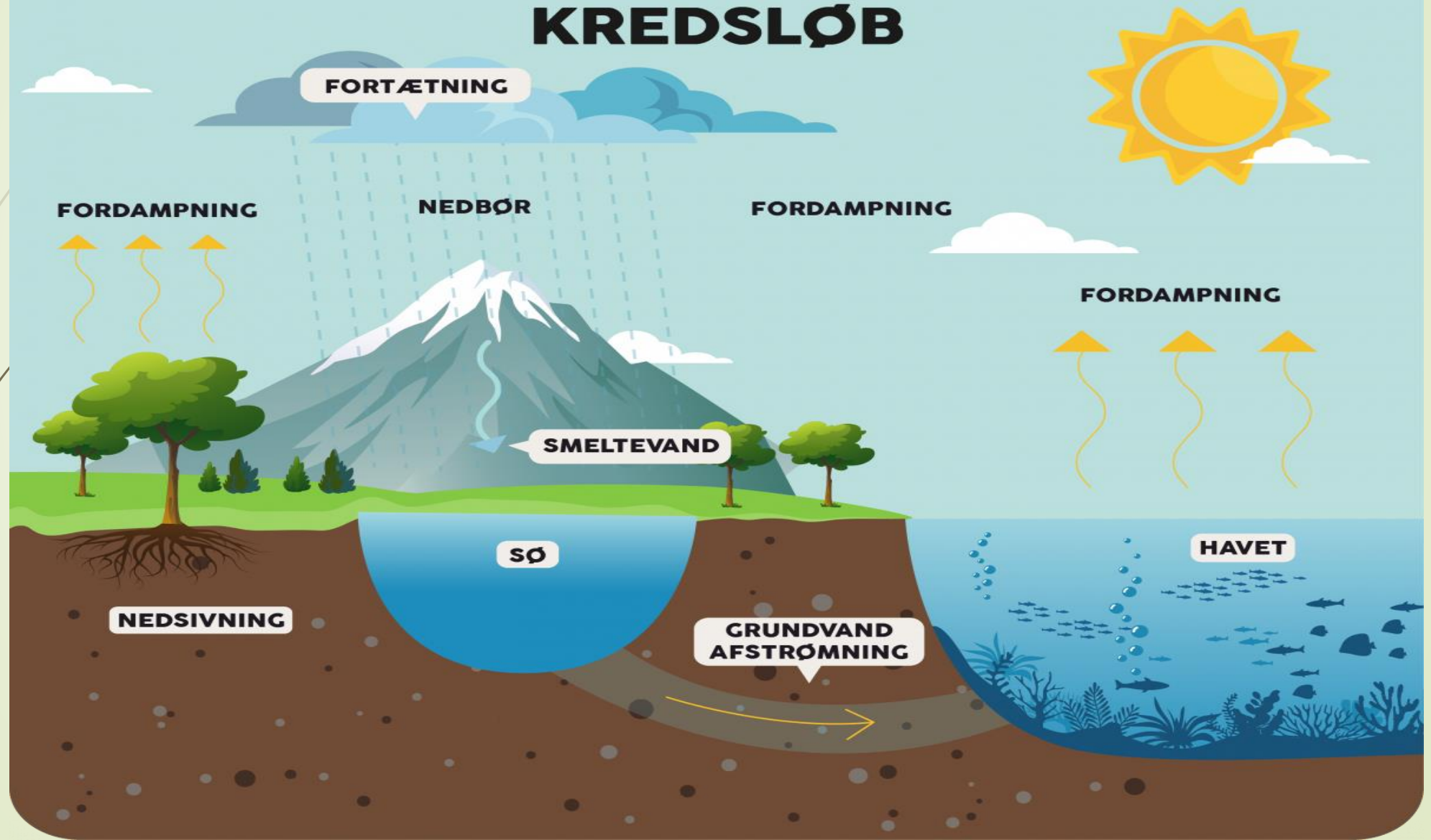
Ringrásin hjá vatni

- STÖRAR nögdir av vatni fara gjøgnum økosystemir hvønn dag
- T.d: eitt miðalstórt leyvtræ sýgur um summarið uml 500 litrar av vatni upp úr moldini um dagin. Næstan líka nógv dampar úr aftur bløðunum um dagin

VANDETS KREDSLØB

Ringrásin hjá carbon

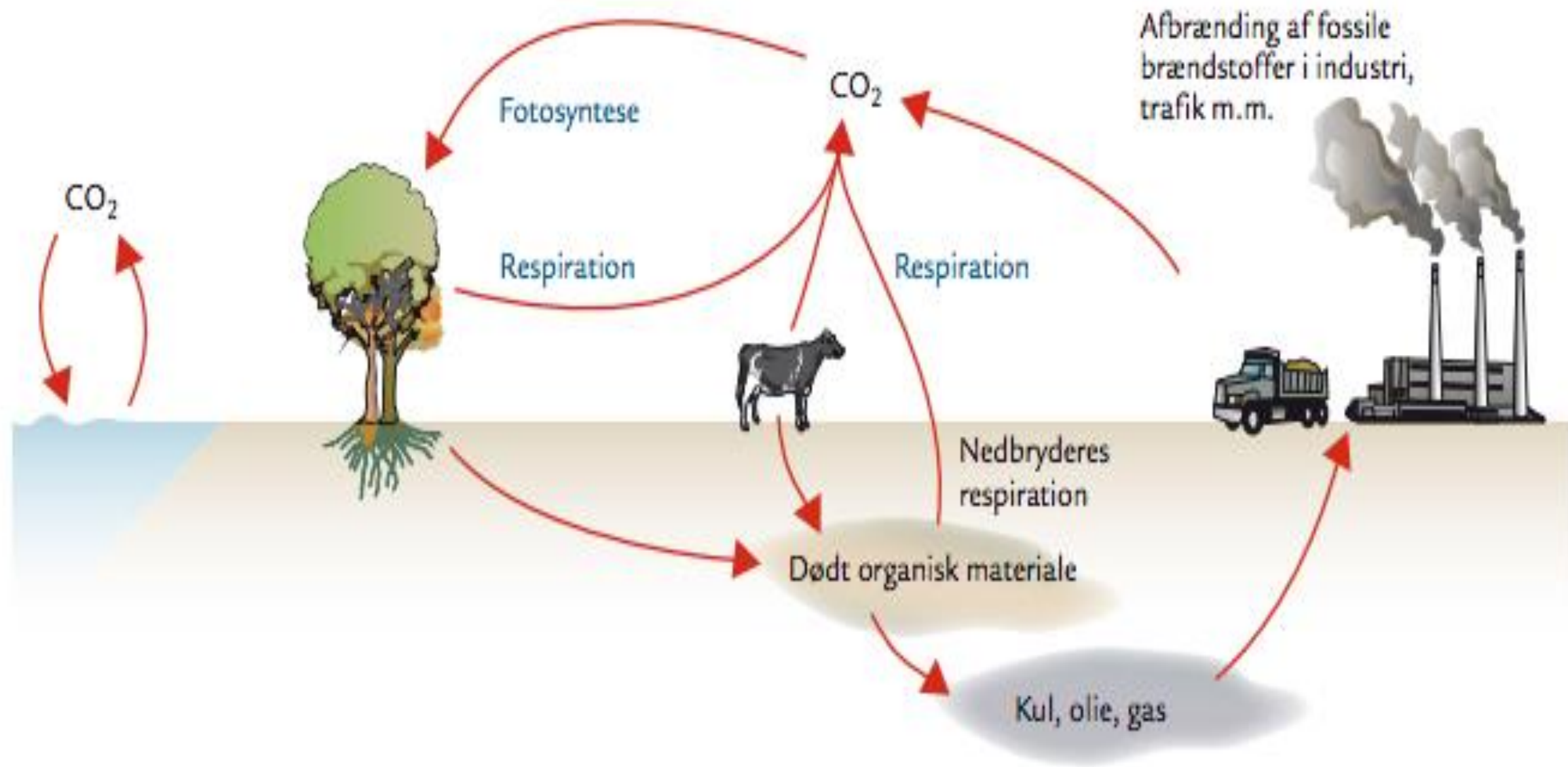
Carbon er í loftinu sum CO₂

Plantur brúka CO₂ í fotosyntesuni, at vinna sær orku

Djórini eta planturnar

Tá djór og plantur doyggja, frígevist CO₂ aftur til natúruna

Uttan innvirkan frá menniskjanum, koyrir carbon í ringrás á ein natúrligan hátt

Figur 199. Kulstoffets kredsløb.

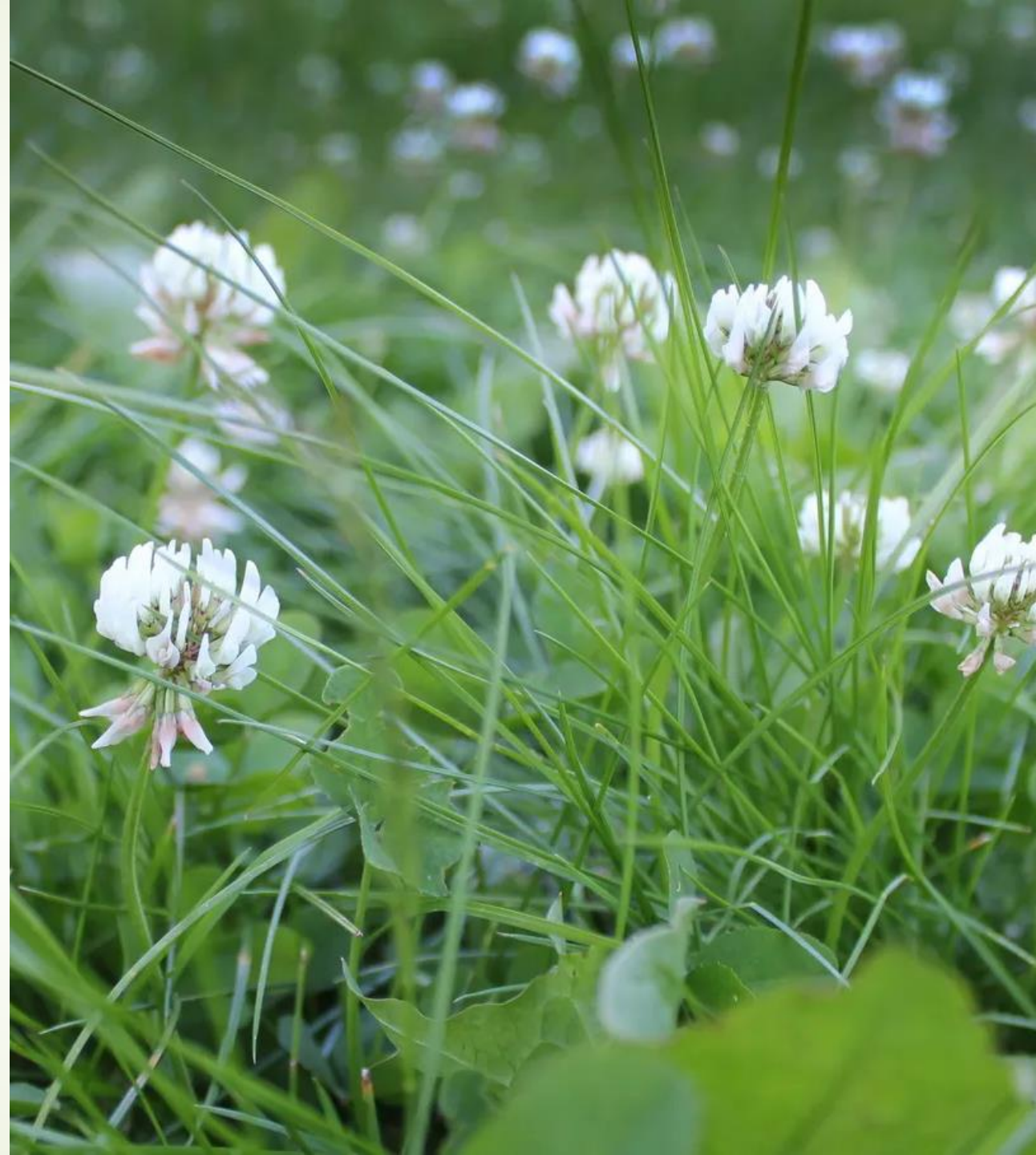

Fiskistovnar og gróður

- Fyrsta lið í fæðiketuni:

Hagi og bœur

- Fyrsta lið í fœðiketuni: bœurin og hagin
- Alt í fyrsta lið verður ikki etið - verður út á heystið til deyðagras
- Deyðagrasið verður etið av bakterium, soppum og smáum dýrum.

- Annað lið í fæðiketuni á landi: seyðurin.
- Áseyður: Hvussu nógvur seyður er í haganum. Javnvág av seyði og vøkstri í haganum
- Seyður gongur í fylgjum – halda seg til síni egnu

► Triðja og
seinata lið í
fæðiketuni:

Vit

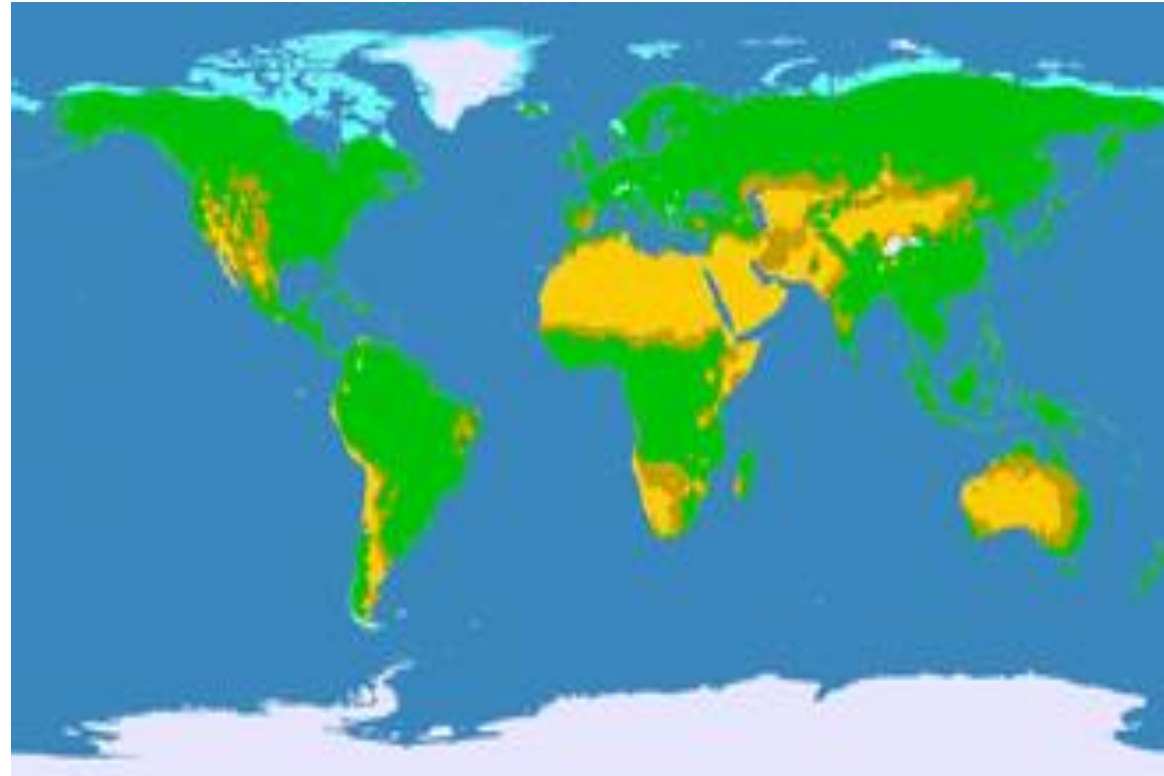

Savannurnar í Afríka

- Ein savanna er ein stór fløta í tropunum
- Heitt bæði sumar og vetur
- Regnar nógv av og á
- Var vátt alt árið, so var tað ein skógur

Kort yvir savannum

<https://da.wikipedia.org/wiki/Savanne#/media/Fil:Trockenklimate.png>

Føðiketan á savannuni

- 1. Gras og plantur
- 2. Allir teir stóru plantuátararnir.
Súgdjór/pattudjór
sum fílar, giraffar,
antilopur, sebra,
gasellur osv.
- Fílurin er stórsta
landsúgdjór

Vit deilast um matin :)

- Djórini eta ymiskar partar av plantunum:
  - Giraffurin etur bløð av trøum
  - Gnýir eta bara ovasta partin av grasinum
  - Gasellur eta grøsini heilt niður at rótini

Ránsdjór og rædýr

- Føðigrundarlagið á savannuni er stórt!
- Nógvir ymiskir plantuátarar liva av gróðrinum
- Tí er eisini grundarlag fyri nógvum ránsdýrum og rædýrum
- Hvat er eitt rædýr?

"Scavengers"

"Rædyr"

"Ådselæder"

- Sjakalur
- Hycæna
- Gribbur (gammur)
- <https://safari-tanzania.dk/>

Ránsdjór

- Á savannuni liva fleiri av teimum stóru dýrunum í kettuættini
  - Leyva
  - Gepardur
  - Leopardur

Niðurbróting á savannuni

- Uml 2600 slög av termittum - næstan øll finnast í tropunum
- Bróta niður lívrunnin evni í moldini ið eftir eru, tá øll onnur hava fingið sítt
- Seinasta lið av økosysteminum

Savannan minkar

Drivhuseffekt
Greenhouse effect

- Jørðin hitnar av vakstrarhúsárininum
- Afrikanska oyðimørkin veksur
- Savannan minkar

- <https://da.wikipedia.org/wiki/Savanne#/media/Fil:Trockenklimate.png>
- <https://www.youtube.com/watch?v=NPXVKb-k2nU>

Steinstólpán á vitjan

- Hetta ávirkar t.d steinstólpuna
- Flytifuglur
- Á savannuni í vetrarvist (sep-apr)
- 3000-1500 pør í 25 ár

